

om jegens alle afnemers eenzelfde reductiepercentage toe te passen, slechts voortvloeiend uit maatregelen genomen in het kader van het Ver-

drag, in het bijzonder van artikel 103, dan wel, bij gebreke daarvan, genomen door de nationale gezagsorganen.

In de zaak 77/77

1. BENZINE EN PETROLEUM HANDELSMAATSCHAPPIJ BV te Amsterdam,
2. BRITISH PETROLEUM RAFFINADERIJ NEDERLAND NV te Rozenburg,
3. BRITISH PETROLEUM MAATSCHAPPIJ NEDERLAND BV te Amsterdam,

ten deze vertegenwoordigd en bijgestaan door G. Van Hecke, advocaat bij het Hof van Cassatie te Brussel, L. P. van den Blink, advocaat te Amsterdam, I. van Bael, advocaat te Brussel en D. J. Gijlstra, advocaat te Amsterdam, domicilie gekozen hebbende te Luxemburg bij de aldaar gevestigde advocaat J. C. Wolter, 2, rue Goethe,

verzoeksters,

tegen

COMMISSIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN, ten deze vertegenwoordigd door haar juridisch adviseur B. van der Esch, als gemachtigde, domicilie gekozen hebbende te Luxemburg bij haar juridisch adviseur M. Cervino, bâtiment Jean Monnet, Kirchberg,

verweerster,

betreffende: nietigverklaring van de beschikking van de Commissie van de Europese Gemeenschappen van 19 april 1977 inzake een procedure op grond van artikel 86 van het EEG-Verdrag (IV/28.841 — ABG/Aardolie-maatschappijen werkzaam in Nederland; PB L 117 van 1977)

wijst

HET HOF VAN JUSTITIE,

samengesteld als volgt: H. Kutscher, president, M. Sørensen en G. Bosco, kamerpresidenten, A. M. Donner, J. Mertens de Wilmars, P. Pescatore, A. J. Mackenzie Stuart, A. O'Keefe en A. Touffait, rechters,

advocaat-generaal: J.-P. Warner
griffier: A. Van Houtte

het navolgende

ARREST

Ten aanzien van de feiten

Overwegende dat de feiten en de argumenten door partijen tijdens de schriftelijke behandeling voorgedragen, kunnen worden samengevat als volgt:

I — Feiten en schriftelijke behandeling

1. Het beroep is gericht tegen een individuele beschikking van de Commissie d.d. 19 april 1977 (PB L 117 van 1977), krachtens 's Raads verordening 17 van 6 februari 1962 (PB nr. 13 van 1962, blz. 204) en verordening 99/63 van de Commissie van 25 juli 1963 (PB nr. 127 van 1963, blz. 2268) genomen na een procedure, ter uitvoering van de artikelen 85 en 86 van het EEG-Verdrag in januari 1974 ingeleid ten aanzien van een aantal vennootschappen — waaronder verzoeksters — die zich op de produktie en distributie van aardolieprodukten in Nederland toeleggen.

Blijkens de gegevens, in de beschikking onder I, B, 3, vermeld, zijn de vennootschappen onder 1 en 2 genoemd voor 100 % dochtermaatschappijen van de onder 3 genoemde vennootschap en is de sub 1 genoemde met name belast met het in de handel brengen van de motorbenzine in Nederland en legt de sub 2 genoemde zich met name toe op de raffinage van aardolieprodukten. Als groep vormen de drie vennootschappen één van de zeven ondernemingen die, in november 1973, in Nederland rechtstreeks super- en normale benzine produceerden.

In artikel 1 van de beschikking wordt de groep der drie vennootschappen verweten dat zij misbruik van een machtspositie — als bedoeld in artikel 86 van het EEG-Verdrag — hebben begaan door in tijd van schaarste op haar leveringen van motorbenzine aan een in Nederland gevestigde afnemer een aanmerkelijk ho-

ger reductiepercentage toe te passen dan het percentage dat op leveringen aan andere afnemers werd toegepast.

De in aanmerking genomen schaarsteperiode loopt van november 1973 tot maart 1974: de schaarste vond haar oorsprong in het feit dat de aardolieproducenten in een groot aantal landen in november 1973 tot produktiebeperking zijn overgegaan.

De koper aan wie BP minder dan aan anderen heeft geleverd is de Nederlandse vennootschap „Aardolie Belangen Gemeenschap BV” (nader te noemen „ABG”). De vennootschap is in 1953 opgericht voor de in- en uitvoer van en groothandel in aardolieprodukten in Nederland. Zij treedt op als aankoopcentrale ten behoeve van 19 deelnemers, allen Nederlandse groothandelaren in aardolieprodukten en als zodanig sinds jaar en dag op de Nederlandse markt opererend. De distributie van ABG's aankopen loopt enerzijds via het „AVIA”-netwerk van service-stations of „witte pompen”, anderzijds naar grote afnemers.

In een telexbericht van 6 april 1977 stelde de Commissie verzoeksters van een te hunnen aanzien genomen beslissing in kennis. Zij omvatte twee artikelen, die vervolgens zijn overgenomen in de artikelen 1 en 2 van de beschikking van 19 april 1977, waartegen het beroep is gericht. Bij laatstbedoelde beschikking — waarvan de adressaten op 25 april 1977 in kennis zijn gesteld — zijn hun geen geldboeten opgelegd. Op 1 juli 1977 hebben zij het onderhavig, op artikel 173, tweede alinea, van het Verdrag gebaseerde beroepschrift ingediend.

2. Op rapport van de rechter-rapporteur en de advocaat-generaal gehoord, heeft het Hof, na partijen preliminair schriftelijke vragen te hebben gesteld en onder voorbehoud van nadere beslissin-

gen inzake mogelijkerwijs alsnog te nemen instructiemaatregelen, besloten tot de mondelinge behandeling over te gaan.

II — Conclusies van partijen

Verzoekster concludeert dat het Hof „de beschikking van de Europese Gemeenschappen van 19 april 1977 inzake een procedure op grond van artikel 86 van het EEG-Verdrag (IV/28.841 — ABG/Aardoliemaatschappijen werkzaam in Nederland) wegens schending van wettelijke vormvoorschriften en schending van het EEG-Verdrag of van enige uitvoeringsregeling van dat Verdrag, zal vernietigen, met veroordeling van de Commissie van de Europese Gemeenschappen in de kosten van de procedure.”

Verweerster concludeert tot verwerping van het beroep met veroordeling van verzoeksters in de kosten van het geding.

III — Middelen en argumenten van partijen

Verzoeksters (hierna te noemen: „BP”) geven allereerst een schets van het economisch-juridisch kader waarin BP's handelwijze in de hierbedoelde periode (november 1973 — maart 1974) moet worden geplaatst alsook de bezwaren welke daartegen in de bestreden beschikking zijn gemaakt. Zij geven toelichtingen die onder meer betreffen:

- de betrokken markt, dat wil zeggen de Nederlandse markt voor motorbenzine (beschikking I, D, E);
- de wettelijke regelingen in Nederland in het betrokken tijdvak, te weten:
 - organisatie en werkwijze van het „Rijksbureau voor Aardolieproducten”, hierna te noemen RBAP, in het leven geroepen bij besluit d.d. 13 november 1973

van de minister van Economische Zaken en van de „Olie Contact Commissie”, hierna te noemen OCC, in 1950 in Nederland in het leven geroepen ten einde de contacten van de regering en de aardoliemaatschappijen te vergemakkelijken (beschikking I, C);

- het systeem van de maximum prijzen, in Nederland neergelegd in de wet van 24 maart 1961, zoals het in de crisisperiode is toegepast (beschikking I, F);
- het bonnensysteem (12 januari — 4 februari 1974).

Voorts verschaffen zij gegevens inzake de verkoopstructuur en het volume van ABG's bevoorrading met motorbenzine voor en tijdens de crisis (beschikking I, G, H).

Zij vestigen voorts 's Hof's aandacht op bepaalde gedeelten van de bestreden beschikking waarin huns inziens een onjuiste of onvolledige uitlegging der feiten door de Commissie tot uitdrukking komt. In een bij hun conclusie van repliek gevoegde-bijlage leggen zij aan het Hof een lijst over van materiële onjuistheden die in het verweerschrift der Commissie te vinden zouden zijn.

Na aldus de situatie welke, feitelijk en rechtens, aan het geschil ten grondslag ligt te hebben beschreven, betwisten verzoeksters dat de beschikking als gegrond is te beschouwen. Zij vechten ook de drie hoofdstukken aan waarop de tegen hen ingebrachte grief is gebaseerd en betogen te dien aanzien onder meer het volgende:

a) Met betrekking tot de *machtspositie* (bestreden beschikking II, A):

— Aangezien BP's aandeel in de Nederlandse markt voor benzine niet meer dan 9 % is en aangezien BP's economische macht op die markt volstrekt vergelijkbaar is met de macht van een aantal andere in die markt opererende olie-

maatschappijen, is het buiten kijf dat BP geen economische macht van betekenis op die markt heeft, laat staan daarin een machtspositie inneemt;

— In de bestreden beschikking wordt, om van een door BP ingenomen machtspositie te kunnen spreken, uitgegaan van een verticale afhankelijkheidsverhouding binnen een bepaalde markt tussen een verkoper (BP) en een koper (ABG). Zulk een benadering van het vraagstuk der machtsposities is met het stelsel van artikel 86 van het Verdrag in strijd. Een onderneming kan niet alleen op grond van de omstandigheid dat een andere onderneming voor zijn bevoorrading van haar afhankelijk is, worden geacht in een positie te verkeren waarin zij zonder noemenswaard met concurrenten rekening te houden op de markt kan opereren. Machtspositie en afhankelijkheid zijn twee verschillende begrippen. De tekst van artikel 86 brengt mede, dat de machtspositie zich moet uitstrekken over een bepaalde territoriale markt, die op zichzelf ten minste „een wezenlijk deel” van de gemeenschappelijke markt uitmaakt. Afhangelijkheid is daarentegen een verticale verhouding, waarbij geen geografische omschrijving te pas behoeft te komen. Daar komt nog bij dat het criterium van afhankelijkheid evenmin bevredigend is uit het oogpunt van rechtszekerheid, omdat de beweerde machtspositie van een onderneming dan zou samenhangen met een toevallige feitelijke situatie en met mogelijk-kerwijs van dag tot dag veranderende feitelijke gegevens, welke de beweerdelijk een machtspositie innemende onderneming niet zal kennen, laat staan beheersen. Bovendien noopt toepassing van het afhankelijkheids criterium die onderneming ertoe om sommige afnemers anders dan de anderen te behandelen, hoedanige „omgekeerde discriminatie” zeer wel kan leiden tot een situatie die onbillijk is tegenover de afnemers die wel, door tijdig maatregelen te nemen, hun onafhankelijkheid hebben bewaard.

— Afgezien van dit een en ander heeft de Commissie de feiten onjuist verwerkt, toen zij concludeerde dat BP's Nederlandse afnemers in de crisisperiode geheel afhankelijk van BP waren geworden omdat de oliemaatschappijen „niet in concurrentie met elkaar staan wat de bevoorrading van hun respectieve afnemers betreft”. Deze door de Commissie getrokken conclusie is niet te rijmen met het feit dat, in de loop van de schaarsteperioden, een aantal benzineverkooppunten naar andere leveranciers zijn overgegaan. Anderzijds had de Commissie, juist omdat de schaarsteperioden van zo korte duur was, ook het aspect van de potentiële concurrentie in haar beschouwingen dienen te betrekken.

De Commissie zou voorts niet kunnen ontkennen dat uit de in bijlage I harer beschikking gememoreerde feiten blijkt dat ABG gedurende de gehele periode van schaarste aanzienlijke hoeveelheden via het RBAP en van „13 andere maatschappijen” geleverd heeft gekregen. Voorts valt niet te loochenen dat BP's kopers, ook ABG, in die periode steeds voldoende andere bevoorradingsbronnen konden vinden.

b) *Het misbruik* (bestreden beschikking II, B):

— Per 1 juni 1973, derhalve ruim vóór de schaarsteperioden, had ABG opgehouden een regelmatige afnemer van benzine van BP te zijn; BP had in november 1972 ABG op de hoogte gebracht van haar besluit de leveringen van benzine aan ABG te beëindigen per 31 mei 1973. Vanaf die datum, waarop de crisis onmogelijk kon worden voorzien, bestond er geen verhouding leverancier-afnemer meer, en wel zulks niet op grond van BP's subjectieve beoordeling, doch vanwege de situatie welke in materieel en juridisch opzicht daadwerkelijk bestond. ABG kwam dan ook sedert 1 juni 1973 niet langer voor op BP's planning, zoals die, op grondslag van „redelijke”

toekomstverwachtingen geruime tijd voor de crisis was vastgesteld. De planning vormt een essentieel feitelijk element van de achtergrond waartegen de vraag naar eventueel misbruik moet worden beschouwd. De Commissie mag BP dan ook niet verwijten dat zij gedurende de crisisperiode op ABG niet de behandeling heeft toegepast die zij voor haar contractuele afnemers had weggelegd. Een gelijke behandeling van alle afnemers zou neerkomen op benadeling — in de concurrentie tussen de afnemers — van de contractuele klanten, hetgeen op zijn beurt discriminatie zou opleveren. De contractuele afnemers zouden niet ontvangen waarop zij recht hebben, en de afnemers die hebben gemeend zich niet tegen bepaalde risico's te moeten indekken, zouden juist bij de contractuele afnemers worden voorgetrokken. En mochten de contractuele afnemers wegens niet-nakoming harer verplichtingen een actie tegen BP hebben ondernomen, dan had BP zich naar alle waarschijnlijkheid niet op overmacht kunnen beroepen, immers de Commissie had ten tijde van de niet-nakoming dier contractuele verplichtingen in het geheel geen verklaring afgelegd waarin kon worden gelezen dat zij van BP meer verlangde dan alleen maar de nakoming der door de Nederlandse regering opgelegde verplichtingen.

— In de bestreden beschikking wordt geen enkel belang gehecht aan de rol welke in casu door het RBAP van november 1973 tot maart 1974 is gespeeld bij de toewijzing van bepaalde hoeveelheden aan ABG. Maar de bevoegdheden van de Nederlandse autoriteiten — en de rol die de autoriteiten bij de distributie van aardolieproducten in Nederland in de crisisperiode hebben gespeeld — zijn voor de beoordeling van de in casu door BP gevolgde gedragslijn van beslissende betekenis; het Hof heeft zelf uitgemaakt dat handelingen, door onafhankelijke ondernemingen op verzoek van hun regering verricht, niet onder de

artikelen 85 en 86 van het Verdrag vallen.

— Van het moment af dat het invoeren van maximumprijzen in de sector aardolieproducten (bij beschikkingen van 28 september 1973, 22 januari en 28 februari 1974) de prijsfactor als distributiemechanisme had uitgeschakeld, moest er een ander mechanisme komen waarmee het tekort aan beschikbaar product kon worden opgevangen. Dit nu was exact de rol van het RBAP dat van het begin van de schaarsteperiode af aan optrad als de autoriteit die de voorraden verdeelde. Het standpunt van de Commissie, volgens hetwelk de RBAP de aardoliemaatschappijen, wat de benzineleveranties betreft, haar wil niet kon opleggen, vindt trouwens geen enkele steun in de verklaringen van de vertegenwoordiger van de Nederlandse regering die op blz. 3 van de beschikking zijn weergegeven (vgl. ook de verklaring, door het Nederlandse lid van het Adviescomité voor mededingingsregelingen en economische machtsposities op de hoorzitting van 18 februari 1975 afgelegd).

Uit de stukken blijkt dat het Rijksbureau de oliemaatschappijen opdracht heeft gegeven bepaalde hoeveelheden benzine aan ABG en andere met name genoemde afnemers te leveren. Deze opdrachten, die kwamen van een officieel orgaan van de Nederlandse regering, werden door de oliemaatschappijen als „bindend” ervaren. Geen enkele oliemaatschappij is dan ook in gebreke gebleven met het uitvoeren van deze opdracht.

— De hoeveelheden welke in de crisisperiode door tussenkomst van het RBAP aan ABG geleverd zijn, waren zo groot dat ABG in de behoeften van haar AVIA-distributienet en van haar contractuele klantenkring kon voorzien, uiteraard nadat er de door de Nederlandse regering toegepaste reductie met 20 % op was toegepast. Het standpunt van de Commissie, volgens hetwelk BP door

haar handelwijze ABG er zeer wel toe kon brengen contracten op lange termijn af te sluiten — en daarmee haar commerciële onafhankelijkheid op te geven — ziet voorbij aan de gevolgen van het door de RBAP vastgestelde — en door de aardoliemaatschappijen ten uitvoer gelegde — beleid, dat ABG nu juist van het aangaan van zulke contracten kon afhouden, omdat de Nederlandse regering ABG, ingeval van gevaar, opnieuw te hulp zou komen.

c) *De ongunstige beïnvloeding van de handel tussen Lid-Staten* (beschikking II, C):

— ABG was, wat de prijsconcurrentie in Nederland betreft, nimmer een actieve factor. Aangenomen al dat het bestaan van ABG een factor zou zijn die de handel tussen Lid-Staten kan beïnvloeden, dan zijn de tussen de ABG-leden gemaakte afspraken onderworpen aan artikel 85 van het Verdrag en behoeven zij een vrijstelling als in lid 3 van dat artikel bedoeld. Indien een dergelijke vrijstelling niet nodig wordt geacht omdat de invloed van de ABG-afspraken op de mededinging daarvoor te klein is, dan volgt daaruit dat ook de eventuele verdwijning van ABG als van geen belang is te beschouwen.

— Wat ABG's AVIA-leden betreft: het merk AVIA wordt onder licentie in verschillende landen, waaronder Nederland, gebruikt en er bestaan tussen ABG en de ondernemingen die in andere landen onder dat merk werken, geen andere verbindingen. Er is dus geen aanleiding te stellen dat bevoorradingsmoeilijkheden waarmee een van die ondernemingen te kampen heeft, van meer dan zuiver nationaal karakter zouden zijn. Bovendien zijn de hoeveelheden die via het RBAP aan ABG ter beschikking zijn gesteld, altijd voldoende geweest om de verkooppunten van ABG, voorzover die van het merk AVIA gebruik maken, te bevoorraden.

— Onder deze omstandigheden kan naar de mening van BP niet worden gesproken van enige reële dreiging voor een aantasting van de structuur van de Nederlandse markt, indien men voorts bedenkt dat ABG's aandeel in de in Nederland op de markt komende motorbrandstoffen 5 % bedraagt, waarvan 2 % voor rekening van AVIA komt, terwijl ABG gedurende de gehele crisisperiode voldoende produkt heeft ontvangen om zijn structurele behoeften te dekken.

Verweerster stelt voorop dat in casu de precieze draagwijdte in geding is van een publiekrechtelijke plicht, door het gemeenschapsrecht gelegd op marktdeelnemers die ten gevolge van schaarste aan een produkt tijdelijk een marktbeheersende positie innemen. Zoals op het terrein van de concurrentieregels gebruikelijk is, grijpt deze publiekrechtelijke plicht diep in de contractsvrijheid der ondernemingen in. Volgens de Commissie had BP destijds meer benzine aan ABG moeten verkopen en desnoods minder aan haar andere afnemers. Het beleid dat rechtens gevoerd had moeten worden, verschilt op dit punt duidelijk van het beleid dat de onderneming, met haar eigen belang voor ogen, heeft gekozen.

Na deze inleidende opmerkingen bespreekt *verweerster* in onderdelen de aan het geding ten grondslag liggende feiten, bij welke gelegenheid zij tevens een aantal in de bestreden beschikking ter sprake gebrachte feiten verduidelijkt en terugkomt op door verzoeksters verstrekte gegevens (betreffende de structuur van de betrokken markt en de wettelijke regeling welke aldaar in de crisisperiode is toegepast, de betrekkingen welke in die periode hebben bestaan tussen de via het OCC handelende aardoliemaatschappijen en het RBAP, de positie en structuur van ABG, enz), en wel zulks ten einde die gegevens aan te vullen of te corrigeren dan wel er een naar het oordeel der Commissie juistere uit-

legging aan te verbinden. Anderzijds bepaalt zij haar standpunt met betrekking tot de bedenkingen van verzoeksters tegen in het verweerschrift beweerdelijk voorkomende materiële onjuistheden, alsook met betrekking tot de samenvatting der feiten die in de conclusie van repliek is gegeven.

Verweerster besluit haar exposé met een nadere uitwerking van haar grief betreffende misbruik van een machtspositie in de zin van artikel 86 van het Verdrag, waarbij zij met betrekking tot de drie essentiële hoofdstukken, die grief betreffende, onder meer het navolgende opmerkt.

a) De machtspositie

— In de tekst van artikel 86 wordt er van uitgegaan dat machtsposities ook in de verticale verhouding tussen marktdeelnemers van verschillende industriële of commerciële stadia kunnen worden misbruikt. In een periode van schaarste is het alleen maar logisch dat de nadruk komt te liggen op de afhankelijkheid van de ondernemers die het schaarse-product verhandelen ten opzichte van de producenten. De Commissie verwart geenszins de begrippen machtspositie en afhankelijkheid, doch ziet er twee aspecten van eenzelfde fenomeen in.

— In het onderhavige geval wortelt de machtspositie in een feitelijk monopolie van de eerste aanbieder van schaarse goederen jegens zijn traditionele afnemers die wegens de schaarste niet over de normale uitwijkmogelijkheden beschikken. Ofschoon zulk een feitelijk monopolie naar oorsprong verschilt van uitsluitende rechten als merken of octrooien — die, naar het Hof meermalen heeft uitgesproken, de gerechtigden een machtspositie verschaffen blijft het potentieel effect hetzelfde. De parallellie tussen zulk een feitelijk monopolie en wettelijke monopolies, zoals ze door zulke rechten worden geschapen, kan niet worden betwist.

— Het is voorts niet juist dat een verticale machtspositie volgens artikel 86 van het Verdrag steeds een wezenlijk deel van de markt zou moeten bestrijken: een bescheiden marktaandeel sluit niet eo ipso het bestaan van een machtspositie uit. Het gaat in feite niet om de specifieke hoeveelheid goederen die door een marktbeheersende onderneming aan de van haar afhankelijke ondernemingen wordt verkocht, maar om de plaats waar de algemene vraag naar — en aanbod van — de betrokken goedere elkan-der ontmoeten. De door de oliecrisis in de sfeer van de machtspositie getrokken verhouding tussen BP en ABG vormt een bestanddeel van de markt voor benzine in Nederland, een markt waarop ABG alom actief was en die duidelijk meer omvat dan de hoeveelheden welke BP zelf aan ABG en andere afnemers heeft verkocht.

— De stelling dat BP's afnemers zich tijdens de oliecrisis „te allen tijde konden wenden tot voldoende andere bevoorradingsbronnen” is slechts juist in een even letterlijke als irreële betekenis. Zij konden zich „wenden tot” (sc. die bronnen), doch kregen, zoals ABG ook moest ervaren, nul op het rekest of er werden prijzen gevraagd die geen winst meer toelieten.

— De hoofdoorzaak van het gebrek aan uitwijkmogelijkheden voor ABG ligt in de schaarste. De prijsmaatregelen van de Nederlandse regering hebben die oorzaak bevestigd en de machtspositie versterkt. De machtspositie moge BP tegen wil en dank zijn opgedrongen, dat verandert niets aan de toepasselijkheid van artikel 86 ingeval van misbruik; artikel 86 is niet alleen toepasselijk op machtsposities die ondernemingen door hun eigen toedoen hebben veroverd.

Dat ABG door tussenkomst van het RBAP en door het begrip dat andere producenten toonden, haar bedrijf heeft weten gaande te houden, bewijst niet dat BP niet over een machtspositie be-

schikte die het haar mogelijk maakte voor ABG moeilijkheden te scheppen, noch ook dat haar gedrag, geen met artikel 86 van het Verdrag strijdige gevolgen heeft gehad.

— De Commissie heeft aandacht geschonken aan de potentiële concurrentie na afloop van de crisis door rekening te houden met het voorzienbaar negatieve effect van BP's gedrag op de onafhankelijkheid van de handel. Dat effect zal uiteraard des te groter zijn naarmate een schaarstperiode langer duurt. Echter, ook een korte tijd van schaarste en de tijdens zo'n schaarste gebleken voorkeur van de marktbeheersende ondernemingen voor een afhankelijke handel, mist zijn uitwerking niet.

b) Het misbruik

— BP's argumentatie met betrekking tot de rol van het RBAP in de hierbedoelde periode, komt in strijd met de verklaringen van de Nederlandse regering welke op bladzijde 6 van de beschikking zijn weergegeven. Het RBAP had veeleer een complementaire functie voor de oplossing van de moeilijkheden welke zouden overblijven „nadat” de betrokken ondernemingen zich voor het overige overeenkomstig de geldende voorschriften zouden hebben gedragen: de verzoeken van het Rijksbureau waren niet bindend en konden ook redelijkerwijze niet als bindend worden ervaren. Een en ander wordt door verschillende feiten bevestigd, onder meer door de brieven van de Nederlandse regering van 8 november en 24 december 1973 waarin aangedrongen wordt op de instandhouding van bestaande distributiekkanalen, de brief van de voorzitter van het OCC (destijds tevens voorzitter van het RBAP) van 15 januari 1974 aan de minister van Economische Zaken en het voorbehoud aan het eind van de regeling inzake de marges tussen de industriële en de commerciële sector waarin sprake is van een „standpunt” met betrekking tot leveranties aan onafhankelijke wederverkopers.

Overigens zijn de tekorten van ABG geenszins opgevangen en gold de „autoriteit” van het RBAP alleen voor de toewijzing van de door de industrie ter beschikking gestelde hoeveelheden. Indien er van „gehoorzaamheid” sprake geweest is, dan is de reden eerder te zoeken in het feit dat de verzoeken van het RBAP overeenstemden met het door BP en andere maatschappijen uitgestippelde beleid. Het bestaan en de werkwijze van het RBAP hebben de aardoliemaatschappijen dus geenszins ontslagen van de juridische verplichtingen welke volgens internationaal recht en Europees recht op de ondernemers rustten.

Bovendien staat de hierbedoelde, uit artikel 86 voortvloeiende rechtsplicht, los van „eventuele overheidsbemoeningen voortafgaande aan een distributiestelsel in de formele zin van het woord”. Zulke bemoeningen ontslaan de ondernemers geenszins van de plichten die uit artikel 86 voortvloeien. Hetzelfde geldt voor de richtlijn welke die bemoeningen een gemeenschappelijk kader geeft ('s Raads richtlijn 73/238 van 24 juli 1973).

— Dat ABG bij het begin van de crisis geen „contractuele afnemer” van BP meer was, doet in casu niet ter zake. Allereerst kan niet worden betwist dat BP ABG in de 12 maanden voor november 1973 regelmatig aanzienlijke hoeveelheden heeft geleverd die gemiddeld 80 % van ABG's behoeften dekten. Het feit dat de laatste grote leveranties van BP bedoeld waren als voorschot op een overeenkomst van loonraffinage verandert hieraan niets wezenlijks. Voor de beoordeling van de rechtspositie van de marktdeelnemers bij plotselinge schaarste „ligt de kern van het afnemerschap bij de historische referentie”, dat wil zeggen bij de feitelijk gedane leveringen en niet bij de commerciële overwegingen welke tot die leveringen hebben geleid of bij de contractuele beperkingen waaraan zij onderhevig waren. In de tweede plaats is het weliswaar zo dat

een onderneming normaliter contractuele en niet-contractuele afnemers verschillend mag behandelen, maar daarmee wordt aan ondernemingen met een machtspositie niet het recht toegekend om in tijd van schaarste afnemers met langlopende contracten aanmerkelijk beter te behandelen dan regelmatige afnemers die niet contractueel gebonden zijn. Al blijft er een zekere prijsdifferentiatie tussen contractuele en niet-contractuele afnemers mogelijk, het bestaan- als-zodanig en de onafhankelijkheid van de andere marktdeelnemers mag er niet door in gevaar worden gebracht. Als producenten met een machtspositie in tijd van schaarste handelaren met langlopende contracten ruimer kunnen beleveren dan handelaren die niet door zulke contracten zijn gebonden, dan zal er te langere leste van een jegens de producenten werkelijk onafhankelijke handel geen sprake meer zijn en zou — met een tot horigheid gebrachte handel — een belangrijke motor van de prijsconcurrentie uitvallen.

— Het is trouwens te simplistisch geredeneerd dat misbruik ophoudt misbruik te zijn als een onafhankelijk handelaar in normale omstandigheden heeft verzuimd financiële- en goederenreserves op te bouwen. Ondernemingen behoren het recht te hebben er van uit te gaan dat marktbeheersende posities niet misbruikt zullen worden. En niet slechts het vertrouwen der handelaren in het contractenrecht, ook hun vertrouwen op eerbiediging van artikel 86 van het Verdrag dient men recht te doen wedervaren. BP's interne planning kan geen verdere hinderpalen in de weg doen staan aan de toepassing van het artikel dat — als van openbare orde — niet alleen ten opzichte van privaatrechtelijke verplichtingen moet prevaleren, doch ook voor gaat bij de handelsbelangen van ondernemingen met een machtspositie — en hun „planning” —.

c) De ongunstige beïnvloeding van de handel tussen Lid-Staten

— Een verdwijnen van ABG van de betrokken markt zou, gezien de positie welke zij er als concurrentiefactor inneemt, de structuur van die markt niet onberoerd hebben gelaten. Voorts houdt BP geen rekening met het feit dat de concurrentiestructuur niet slechts door de algehele verdwijning van een marktdeelnemer wordt beïnvloed, doch ook reeds door de vermindering van zijn commerciële onafhankelijkheid.

— Wanneer een beperkt aantal kleine marktdeelnemers een inkoopcentrale vormen die optreedt op een overigens oligopolistische markt, dan vermindert uiteraard de concurrentie tussen de leden van de centrale, maar jegens andere stadia staat de centrale sterker. Tevens wordt ook de concurrentie tussen de leden van het oligopolie om de bevoorradiging van de inkoopcentrale waarschijnlijk sterker. Een toetsing van een dergelijke inkoopcentrale aan artikel 85 heeft derhalve een redelijke kans uit te monden in een negatieve verklaring of een ontheffing op grond van artikel 85, lid 3. Echter, een dergelijke negatieve verklaring of ontheffing „kunnen niet geconstrueerd worden als een vrijbrief” voor marktbeheersende ondernemingen om de betrokken marktdeelnemers als factor van concurrentie te elimineren.

IV — Mondelinge behandeling

Overwegende dat partijen ter terechtzitting van 16 maart 1978 zijn gehoord;

dat de advocaat-generaal ter terechtzitting van 23 mei 1978 zijn conclusie heeft genomen;

Ten aanzien van het recht

- 1 Overwegende dat de Nederlandse vennootschappen Benzine en Petroleum Handelsmaatschappij BV, British Petroleum Raffinaderij Nederland NV en British Petroleum Maatschappij Nederland BV (hierna tezamen te noemen: BP) in een op 1 juli 1977 ter griffie ingekomen verzoekschrift het Hof hebben verzocht om vernietiging van beschikking 77/327/EEG, door de Commissie op 19 april 1977 vastgesteld na ingewonnen advies van het Adviescomité voor mededingingsregelingen en economische machtsposities, betreffende een procedure op grond van artikel 86 van het EEG-Verdrag, aangevangen bij een daartoe strekkend, op 4 januari 1974 aan de Commissie gedaan verzoek van de Nederlandse maatschappijen Aardolie Belangen Gemeenschap BV (ABG) en AVIA Nederland CV (AVIA);
- 2 dat bedoelde beschikking op 25 april 1977 is betekend aan de geadresseerden, die in Nederland de produktie en de verhandeling van aardolieprodukten bedrijven, en is geplaatst in het Publikatieblad van de Europese Gemeenschappen nr. L 117 van 9 mei 1977, blz. 1;
- 3 dat de Commissie bij de bestreden beschikking deze vennootschappen ten laste legt dat zij in de crisisperiode november 1973 — maart 1974 jegens ABG, die ten behoeve van de negentien leden van de AVIA-groep als aankoopcentrale optreedt, misbruik van een machtspositie zou hebben gemaakt;
- 4 dat het in de bestreden beschikking bedoelde tijdvak de periode is waarin zich met betrekking tot aardolieprodukten een bevoorradingscrisis voerdeed, welke, veroorzaakt door de produktiebeperking waartoe in november 1973 in een groot aantal producerende landen werd overgegaan, zich met name in Nederland deed gevoelen als gevolg van het embargo waarvan die Staat vanaf december 1973 het voorwerp is geweest, hetwelk tot een aanzienlijke vermindering van de importen van ruwe aardolie heeft geleid;
- 5 dat de Commissie, hoewel zij BP verwijt artikel 86 van het Verdrag te hebben geschonden, niettemin in aanmerking heeft genomen dat het optreden van het Rijksbureau voor Aardolie Produkten, ingesteld bij Ministerieel Besluit 573/814 van 13 november 1973, bij de aardoliemaatschappijen twijfel heeft kunnen doen rijzen aangaande hun verplichtingen jegens hun afnemers, alsook dat BP heeft kunnen menen dat de voorschotten in benzine op de ruwe aardolie haar gedeeltelijk konden ontlasten van de verplichting gedurende de crisis aan ABG te leveren;

- 6 dat zij, meer in het algemeen, heeft gemeend dat de op de Nederlandse markt heersende onzekerheid doordat men niet wist hoe de crisis zich ging ontwikkelen, de beoordeling welke kortingen op de leveringen moesten worden toegepast heeft bemoeilijkt;
- 7 dat op grond van een en ander de bestreden beschikking heeft geoordeeld dat er ter zake geen aanleiding bestond om aan BP geldboeten in de zin van artikel 15, lid 2, van verordening 17 op te leggen;
- 8 Overwegende dat verzoeksters daarentegen betogen dat de Commissie in casu is uitgegaan van een machtspositie-begrip dat op een onjuiste lezing van artikel 86 van het Verdrag berust en dat zij het aan BP gemaakte verwijt die positie te hebben misbruikt, op een ongenoegzame beoordeling der feitelijke en juridische marktvoorwaarden grondt;
- 9 dat zij voorts betogen dat een optreden der Commissie krachtens artikel 86 van het Verdrag in dit geval wel bijzonder ontoelaatbaar is „in het licht van 's Raads richtlijn 73/238/EEG van 24 juli 1973 betreffende de maatregelen ter vermindering van de gevolgen van moeilijkheden bij de bevoorrading met ruwe aardolie en met aardolieproducten” (PB L 228 van 1973, blz. 1 — waarbij de regeringen, en niet de aardoliemaatschappijen met de verdeling van de beschikbare ruwe petroleum en aardolieproducten zouden zijn belast;
- 10 dat in het tijdvak van beperkte bevoorrading in 1973-1974 juist de noodzaak van duidelijker afbakening der verantwoordelijkheden zou zijn gebleken, alsook de behoefte aan richtlijnen, uit hoofde van artikel 103 van het Verdrag en gericht zowel tot de grote aardoliemaatschappijen die zich met de bevoorrading bezig houden als tot de regeringen;
- 11 dat verzoeksters ten slotte betogen dat de omstandigheid dat hun in de bestreden beschikking geen geldboete werd opgelegd, niet vermag af te doen aan hun belang door het Hof de ongegrondheid te zien uitgesproken van het verwijt hen gemaakt door die beschikking welke, zo zij in stand bleef, bovendien grond zou kunnen verschaffen aan een tegen BP bij de nationale rechter in te stellen schadevergoedingsactie;
- 12 Overwegende dat de Commissie volgens de artikelen 15, lid 1, en 16, lid 1, van verordening 17, bij beschikking aan ondernemingen of ondernemingsverenigingen geldboeten dan wel dwangsommen „kan” opleggen;

- 13 dat wanneer in een krachtens de artikelen 85 en 86 van het Verdrag genomen beschikking de oplegging van geldstraffen achterwege blijft, zulks niet uitsluit dat de geadresseerden er belang bij hebben de rechtmatigheid dier beschikking door het Hof van Justitie te doen onderzoeken, en derhalve een beroep tot nietigverklaring krachtens artikel 173 van het Verdrag in te stellen;
- 14 Overwegende voorts dat zo artikel 103 van het Verdrag met de bepaling dat „de Lid-Staten . . . hun conjunctuurpolitiek [beschouwen] als een aangelegenheid van gemeenschappelijk belang”, de Gemeenschap al de mogelijkheid biedt om door passende maatregelen en met inachtneming van de communautaire doelstellingen, het hoofd te bieden aan conjuncturele bezwaren, het van toepassing is in samenhang met de bepalingen betreffende het gemeenschappelijk economisch beleid, en derhalve op een ander plan dan dat der verdragsbepalingen betreffende de mededinging, zoals in de artikelen 85 en 86 vervat;
- 15 dat dan ook het ontbreken van een genoegzame, in het bijzonder op artikel 103 van het Verdrag gebaseerde regeling welke bij de conjunctuur passende maatregelen mogelijk maakt, ofschoon het een miskennis inhoudt van het beginsel der gemeenschappelijke solidariteit, dat tot de fundamenten der Gemeenschap behoort, alsook een verzuim dat te ernstiger moet worden geacht nu in lid 4 van artikel 103 juist uitdrukkelijk is bepaald dat „de bij dit artikel bepaalde procedures . . . eveneens van toepassing [zijn] ingeval zich moeilijkheden voordoen in de voorziening van bepaalde produkten”, de Commissie nochtans niet vermag te ontslaan van haar verplichting om onder alle omstandigheden, zowel onder normale marktvoorwaarden als onder bijzondere voorwaarden waarbij de mededingingspositie der ondernemers bijzonder ernstig wordt bedreigd, op een stipte naleving van het verbod van artikel 86 van het Verdrag toe te zien;
- 16 Overwegende dat de bestreden beschikking tot de vaststelling komt, dat in casu een machtspositie werd ingenomen niet slechts door BP jegens haar kopers, doch eveneens door de onderscheiden grote internationale aardolie-maatschappijen die in Nederland raffineren of doen raffineren, jegens hun onderscheiden afnemers;
- 17 dat aan die vaststelling vooral overwegingen van algemene aard ten grondslag worden gelegd, verband houdende met de omstandigheden welke zich, wat de bevoorrading met aardolieprodukten betreft, gedurende de crisis op de Nederlandse markt voordeden, alsook met de stand der handelsbetrekkings-

gen waartoe het op een markt als de onderhavige onvermijdelijk zou komen „tussen . . . de verkopers die over aanzienlijke marktaandeelen en over voorraden beschikken en . . . hun afnemers”;

- 18 Overwegende dat in de eerste plaats dient te worden onderzocht of, zelfs al mochten specifieke marktomstandigheden als de onderhavige aan de in Nederland gevestigde grote aardoliemaatschappijen jegens hun onderscheiden afnemers op het grondgebied van die Staat aan machtspositie hebben verzekerd, de feitelijke en juridische elementen welke de Commissie inroept om meer in het bijzonder het individueel gedrag van BP tijdens de crisis te kwalificeren, veroorloven dit gedrag als wederrechtelijk misbruik in de zin van artikel 86 van het Verdrag aan te merken;
- 19 Overwegende dat in de bestreden beschikking aan BP wordt verweten dat zij misbruik heeft gemaakt van haar machtspositie op de betrokken markt door zonder daarvoor een objectieve verklaring te kunnen geven haar leveringen aan ABG aanzienlijk te beperken, en wel in veel verdergaande mate dan de leveringen aan al haar andere afnemers;
- 20 dat zij zodoende aan deze maatschappij verwijt ABG's marktpositie stellig, rechtstreeks en wezenlijk te hebben benadeeld en zich te hebben gedragen op een wijze welke het bestaan van ABG in gevaar kon brengen;
- 21 dat al wordt in genoemde beschikking aan ondernemingen met een machtspositie de mogelijkheid toegegeven om rekening te houden met bepaalde bijzonderheden en bepaalde verschillen in de positie hunner afnemers daarin toch wordt overwogen dat een onderneming met een machtspositie, wil zij misbruiken als bedoeld in artikel 86 vermijden, de beschikbare hoeveelheden „op billijke wijze” over al haar afnemers moet verdelen;
- 22 dat ten aanzien van zodanige verdeling voorts nader wordt vastgesteld dat ingeval van een algemene bevoorradingscrisis alle zelfstandige ondernemingen in de eerste plaats van hun vaste leveranciers afhankelijk zijn, en dat de kortingen op de leveringen aan afnemers in perioden van schaarste dienden te worden toegepast op basis van een referentieperiode, als hoedanig het aan de crisis voorafgaande jaar zou moeten worden aangehouden;
- 23 dat in de beschikking op grond van dit een en ander wordt geconcludeerd dat BP jegens ABG heeft gediscrimineerd, aangezien de door BP aan ABG

toegestane voorschotten van bezine op ruwe aardolie in casu geen „andere” behandeling van ABG dan die van andere afnemers rechtvaardigden;

- 24 Overwegende dat vaststaat dat BP op 21 november 1972 haar sinds 1968 bestaande overeenkomst met ABG heeft opgezegd en daarmee haar handelsbetrekkingen met die vennootschap, wat haar bevoorrading met motorbrandstof betreft, heeft beëindigd;
- 25 dat na de opzegging dier overeenkomst, welke in op 17 januari 1973 tussen BP en ABG gewisselde brieven is bevestigd, laatstgenoemde vennootschap, met name op advies van de Nederlandse regering, heeft getracht op de internationale markt ruwe aardolie aan te kopen voor raffinage;
- 26 dat voorts tussen BP en ABG is overeengekomen dat ABG, ter verkrijging van motorbrandstof uit haar eigen ruwe aardolie, BP's raffinage-capaciteit mocht gebruiken;
- 27 dat BP, gezien die overeenkomst — en nadat ABG reeds voor de crisis moeilijkheden had ondervonden bij haar pogingen zichzelf met ruwe aardolie te bevoorraden — aan ABG benzinevoorschotten tot een hoeveelheid van 250 000 m³ ruwe aardolie uit haar eigen voorraad heeft toegekend, welk voorschot ABG voor 1 januari 1974 moest restitueren;
- 28 dat BP's opzegging — in november 1972 — van haar handelsbetrekkingen met ABG, blijkens de bestreden beschikking, plaats vond in het kader van de reorganisatie van BP's operationele activiteiten, die noodzakelijk was geworden door de nationalisatie van omvangrijke belangen in de produktiesectoren en door het nemen van deelnemingen in de winningsbedrijven door de olieproducerende staten, en derhalve haar verklaring vindt in overwegingen welke vreemd waren aan haar betrekking tot ABG;
- 29 dat daaruit volgt dat ABG jegens BP tijdens de crisis, en reeds vanaf november 1972, wat de bevoorrading met motorbrandstof betreft, niet langer de positie van een contractuele afnemer, doch die van een gelegenheidsafnemer innam;
- 30 dat het in de bestreden beschikking gehuldigd beginsel dat de kortingen op de leveringen hadden moeten worden becijferd op basis van een periode

welke bepaald is op het jaar voorafgaande aan de crisis, al is het aannemelijk wanneer er in die periode tussen verkoper en afnemer bestendige bevoorradingsrelaties zijn aangehouden niet kan worden toegepast als de leverancier in de loop van die periode heeft opgehouden zulke relaties met zijn afnemer te onderhouden, vooral omdat in aanmerking moet worden genomen dat de planning van elke onderneming normaliter op redelijke prognoses gebaseerd is;

- 31 dat bovendien de door BP krachtens de „processing”-overeenkomst toegestane voorschotten van benzine op ruwe aardolie, die hebben plaatsgevonden in het kader van een overeenkomst welke uitsluitend de raffinage van door ABG geleverde ruwe aardolie, doch niet haar bevoorrading met motorbrandstof betrof, geen deugdelijk argument opleverden om de door ABG in casu ten opzichte van BP ingenomen positie gedurende voormelde referentieperiode gelijk te stellen met die van een traditionele afnemer van BP;
- 32 dat waar ABG jegens BP om al deze redenen reeds verscheidene maanden voordat de crisis uitbrak de positie van een gelegenhedaafnemer inname, aan BP niet kan worden verweten haar gedurende de crisis een minder voordeelige behandeling te hebben gegeven dan haar traditionele klantenkring;
- 33 dat gezien de schaarste aan aardolieprodukten welke gedurende bedoeld tijdvak over de gehele lijn intrad en de dwangpositie waarin de gehele Nederlandse markt zich bevond, toepassing door BP op ABG van eenzelfde of nagenoeg eenzelfde reductiepercentage als op haar traditionele afnemers, zou zijn neergekomen op een belangrijke vermindering van de leveringen waarop die afnemers rekenden;
- 34 dat de plicht van een leverancier om in tijd van schaarste op zijn leveringen aan alle afnemers, ongeacht de met zijn traditionele afnemers aangegane verbintenissen, eenzelfde reductiepercentage toe te passen, slechts zou kunnen voortvloeien uit maatregelen genomen in het kader van het Verdrag, in het bijzonder van artikel 103, dan wel, bij gebreke daarvan, door de nationale gezagsorganen;
- 35 Overwegende dat de Nederlandse overheid bij ontbreken van zulke communautaire maatregelen, in het kader van de distributiewet 1939 op 13 november 1973 voormeld Rijksbureau voor Aardolie Produkten (RBAP) heeft ingesteld, ten einde het hoofd te bieden aan de moeilijkheden, gedurende de crisis door de kopers van aardolieprodukten ondervonden;

- 36 dat volgens een officiële mededeling in de Nederlandse Staatscourant van 14 november 1973, het RBAP belast was met het regelen van de voorziening met aardolieprodukten en, voor het geval dat de ontwikkelingen daartoe aanleiding zouden geven, een eventuele distributie van deze produkten voor te bereiden en deze te zijner tijd uit te voeren;
- 37 dat uit de door de Nederlandse overheid gegeven beschrijving, zoals die in de bestreden beschikking is weergegeven, blijkt dat zowel in het tijdvak van 12 januari tot 4 februari 1974 als buiten die periode het RBAP de in moeilijkheden verkerende verbruikers of handelaren heeft ondersteund;
- 38 dat het RBAP daartoe aanstonds een speciaal verdelingsprogramma heeft opgesteld, ten einde in de behoeften van ABG te voorzien zonder evenwel de grote aardoliemaatschappijen, BP daaronder begrepen, te dwingen bij haar leveringen aan alle afnemers eenzelfde reductiepercentage toe te passen;
- 39 dat ABG zich in het tijdvak van schaarste door tussenkomst van het RBAP voor haar voorziening met motorbrandstof heeft kunnen wenden tot de andere grote aardoliemaatschappijen die in de Olie Contact Commissie (OCC) waren verenigd;
- 40 dat trouwens, hoewel het optreden van het RBAP geen dwingend karakter had, doch beperkt bleef tot een beroep op vrijwillige bijdragen van de aardoliemaatschappijen, ABG niettemin van de zijde van de nationale gezagsorganen, aanvankelijk handelende bij wege van het RBAP en vervolgens rechtstreeks door de minister van Economische Zaken, voortdurende steun heeft ondervonden welke, naar mate zij ernstiger in moeilijkheden geraakte, op een steeds duidelijker interventie neerkwam, bestaande in een behartiging door het RPAP van de behoeften aan motorbrandstof van ABG's niet-contractuele afnemers, de oprichting van een pool, uitsluitend bestemd ter bevoorrading van ABG, alsook, toen ABG's positie kritiek werd, in tot de grote aardoliemaatschappijen gerichte besluiten die bevoorradingdwang inhielden;
- 41 dat uit bijlage 1 der beschikking bovendien blijkt dat ABG gedurende de schaarsteperiode, de maand februari 1974 uitgezonderd, buiten de in het OCC verenigde oliemaatschappijen om van de zijde van 13 andere maatschappijen hoeveelheden motorbrandstof heeft kunnen betrekken die gedurende de eerste drie maanden van de crisis 32,5 % a 37 % van haar normale bevoorrading hebben belopen;

- 42 dat ten slotte vaststaat dat ABG, dankzij deze steun en de door de markt geboden bevoorradingsmogelijkheden, buiten de leveranties van BP om in de loop van de crisis heeft kunnen beschikken over een bevoorrading welke, ofschoon van beperkte omvang, vooral als gevolg van het feit dat de producten over de gehele lijn schaars werden, haar nochtans in staat heeft gesteld de aan de crisis verbonden moeilijkheden teboven te komen;
- 43 dat het, gezien deze omstandigheden, dan ook niet blijkt dat BP in de gegeven omstandigheden jegens ABG misbruik van een machtspositie heeft gemaakt in de zin van artikel 86 van het Verdrag;
- 44 dat dit zo zijnde, de bestreden beschikking dient te worden vernietigd;

Ten aanzien van de kosten

- 45 Overwegende dat volgens artikel 69, lid 2, van het Reglement voor de procesvoering, de in het ongelijk gestelde partij in de kosten wordt verwezen;
- 46 dat verweerster in het ongelijk gesteld is en derhalve in de kosten moet worden verwezen;

HET HOF VAN JUSTITIE,

rechtdoende:

1. Vernietigt de beschikking van de Commissie van 19 april 1977 (77/327/ EEG), geplaatst in het Publikatieblad van de Europese Gemeenschappen nr. L 117 van 9 mei 1977, blz. 1;
2. Verwijst verweerster in de kosten van het geding.

Kutscher	Sørensen	Bosco	Donner	Mertens de Wilmars
Pescatore	Mackenzie Stuart	O'Keefe	Touffait	

Uitgesproken ter openbare terechtzitting te Luxemburg op negenentwintig juni negentienhonderachtenzeventig.

De griffier
A. Van Houtte

De president
H. Kutscher